

Sporen uit verleden en heden

IVN-Veldhoven/Vessem
2004

voorjaar/zomer

Doel van het project:

- de kinderen ontdekken aan de hand van sporen welke dieren in het bos leven
- ze ontdekken dat er lang geleden mensen hier hebben gewoond, die hun doden begroeven in grafheuvels.

Doelgroep:

- kinderen van groep 5-8 van de basisschool

Plaats:

- Toterfout (grafheuvels 1, 2 3, aan de kant van Zandoerle) zie bijlage
- Toterfout (grafheuvels 5-11, aan de kant van Halve Mijl)
- Toterfout (grafheuvel 13-16, bij het Postelse Weijer)
- Molenvelden

Vorm:

Stertocht met centrale post en bv. 4 posten met gidsen.

Start op een kruispunt van paden, waarbij één pad uitkomt bij de grafheuvels. De kinderen vertrekken van de centrale post bij de leerkracht en gaan naar de gidsen op de posten. Telkens keren ze terug bij de leerkracht. Die heeft reserve-opdrachten als het wisselen niet gelijk verloopt.

Vorbereiding op school:

- Bespreek de Doekist met sporenpuzzels, sporenstempels, zoekkaarten, enz.
De Doekist kan voor de excursie op school gebruikt worden.
De Sporenkist bevat materiaal om bij de excursie te gebruiken.

-Studie met de computer. Ga naar de site van Historisch Erfgoed (www.shev.dse.nl) en de site van het IVN (www.ivnveldhovenvessem.nl). Gebruik het werkblad: Sporenstudie met de computer.

Excursie:

- Bespreek de Sporenkist met materialen bij de excursie via: Hetty Fokkens, Kermisberg 6, Heikant-West, Veldhoven, tel. 2543077.
- Kies de plaats van de excursie en wandel voor met de gidsen.
- Kopieer de stencils die nodig zijn.

Na de excursie:

- Maak een tentoonstelling van de vondsten. Laat ook de gipsafdrukken zien.
- Neem een grote kalenderplaat of poster van een bos. Je kunt ook als groepswerk een bos laten tekenen. Laat de gevonden sporen erop intekenen. Maak digitale foto's tijdens de excursie van de sporen en van de tentoonstelling en zet ze op je eigen website.

Excursie:

post 1: Spoorzoekertje

Benodigdheden: Doos met spoorzoekertjes-kaartjes.

Opdracht: de gids heeft een aantal kaartjes, waarvan het spoor in de buurt gevonden kan worden. In kleine of grotere groepen wordt het spoor gezocht.

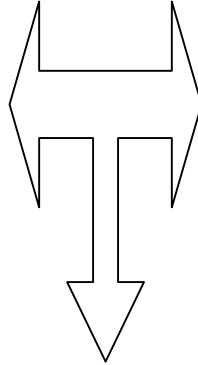
Kaartjes met: zoek het spoor van plant, insect, vogel, knaagdier, huisdier, mens, weer, keutel, vraatspoor, zaadje, loopspoor, rups, ...

post 2: Spoorzoekkaart

Benodigdheden:

Spoorzoekkaarten, werkblad met aanvink-optie, loepen

Opdracht: Je krijgt een kaart, ga op zoek naar sporen. Als je iets gevonden hebt vink je het aan op het werkblad
Gevonden sporen

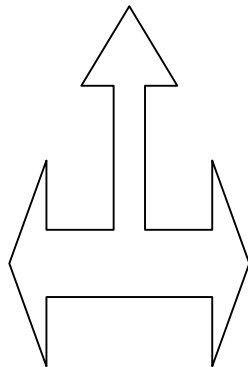
Centrale post

Benodigdheden: harkje, werkblad loopsporen, repen karton, gips enz.)

Opdracht:

-hark een stuk grond glad en stempel met de sporenstempels. Let op de afstanden. Gebruik hierbij het werkblad *loopsporen*

-maak gipsafdrukken van sporen (reep karton, paperclips, gips gieten, drogen, schoonborstelen)

post 3: Diersporen

Benodigdheden: werkblad diersporen, loepen, tekenmateriaal.

Opdracht: Zoek de sporen en teken ze. Zet de maker van de sporen erbij.

post 4: Grafheuvels

Benodigdheden: Plattegronden. Werkblad *Sporen van vroeger*.

Opdracht: Lees de tekst op de borden bij de grafheuvels. Oriënteer je op de plattegrond. Bij welke heuvel sta je? Probeer meer van deze heuvel te weten te komen: hoe oud, wat is er gevonden, wie lag er begraven, waarom staan er palen, hoe hebben de mensen gewoond.

Schrijf erover op het werkblad.

Zoek een
spoor
van een
plant

Zoek een
spoor
van een
insect

Zoek een
spoor
van het weer

Zoek een
spoor
van een
vogel

Zoek een
keutel

Zoek een
vraatspoor

Zoek een
spoor
van een
knaagdier

Zoek een
zaadje

Zoek een
spoor
van een
huisdier

Zoek een
loopspoor

Zoek een
spoor
van een
mens

Zoek een
.....

Gevonden sporen (post 2)

Zet een ✓ als je zo'n spoor hebt gevonden

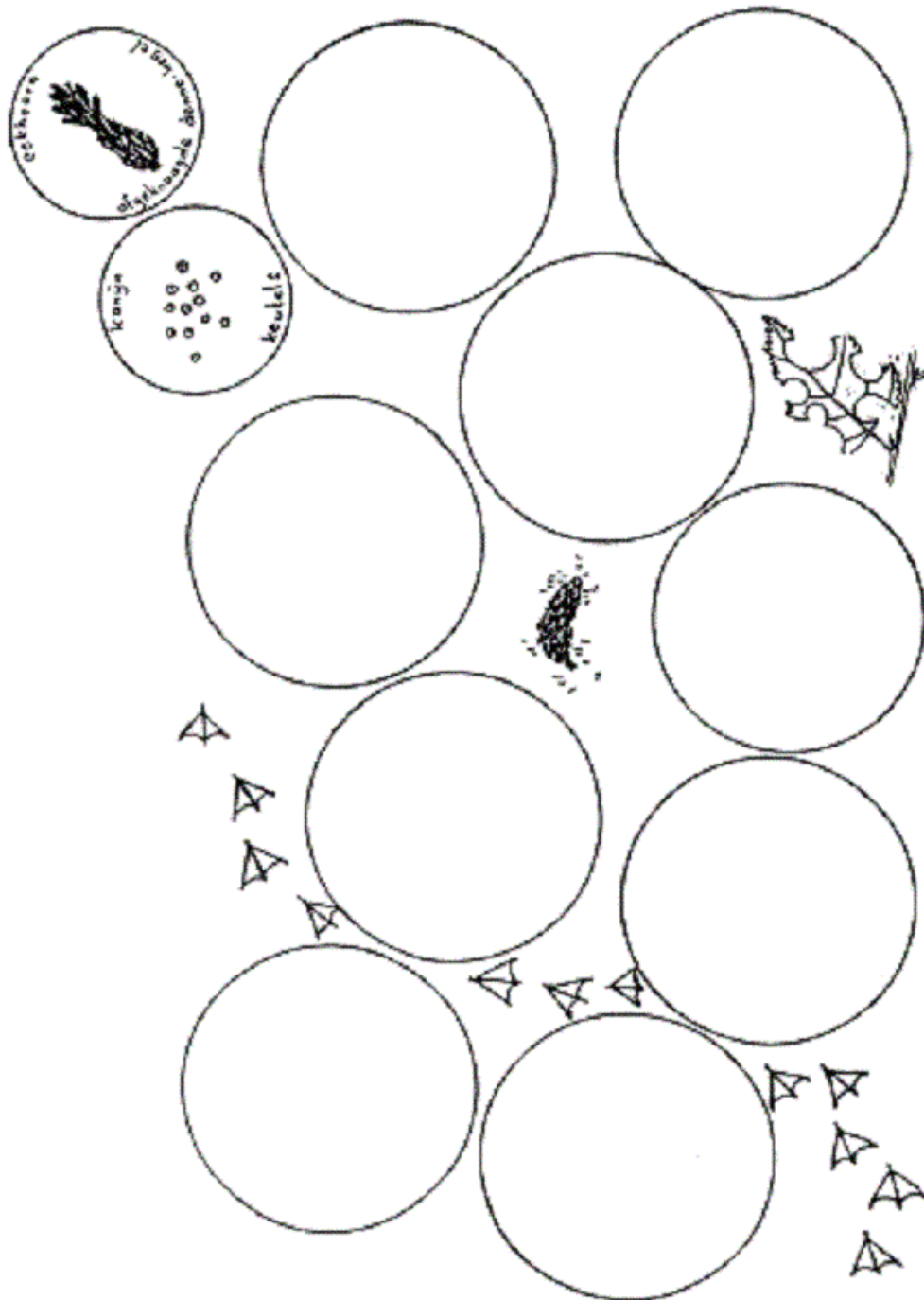
eetsporen		afdrukken, prenten	
	vraatspoor van insecten in hout		pootafdruk
	vraat van een rups aan een blad		voetafdruk
	aangevreten vruchten		
	aangevreten tak of stam	woningen	
			hol
sporen van galwespen			nest
	gallen op blad		
	gallen op tak	uitwerpselen	
	gallen op stengel		van zoogdieren
			van vogels
verloren			braakballen
	veren		
	voorwerpen	sporen van mensen	
			snoeiwerk
prooiresten			vernielingen
	vogel		rommel

Diersporen (post 3)

Je gaat zoeken naar allerlei tekens, sporen en overblijfselen, waaraan je kunt zien dat er een dier is (geweest).

Je tekent in elk rondje iets anders!

Als je dat weet, zet je onderin het rondje, wat je getekend hebt en bovenin de "maker".

Sporen van vroeger (post 4)

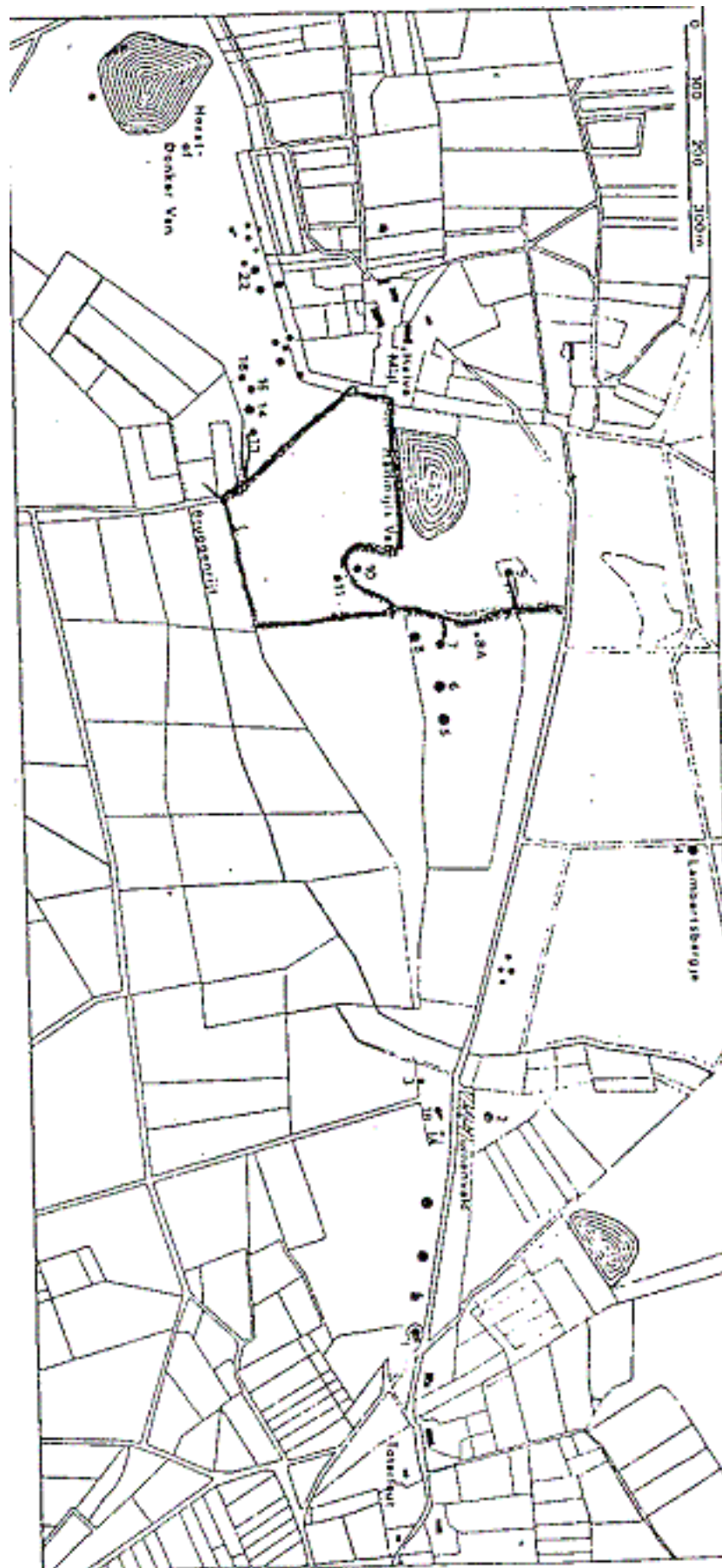

De gids vertelt over de grafheuvels.

Maak hieronder een korte samenvatting van het verhaal van de gids

A large rectangular box with a solid black border, containing ten horizontal dotted lines for writing a summary.

Sporen van vroeger (post 4) / Bijlage 1: plattegrond grafheuvels

Werkblad Sporenstudie met de computer

Deze puzzel kun je oplossen op <http://scholenwerk.ivnveldhovenvessem.nl/>

Je ziet daar 33 foto's van sporen.

Hoe werkt het?

- In de meeste vakjes staat een nummer
- Kies een nummer
- Lees de tekst bij dat nummer
- Zoek op de website welke foto bij de tekst hoort. Als je op een foto klikt kun je deze groter zien.
- Schrijf de letter die op de foto staat in het vakje

Klaar?

- Je hebt een zin gevonden
- Stuur de oplossing per e-mail naar: sporenzoeker@hotmail.com
- Schrijf er ook bij hoe je de puzzel vond.
- Je krijgt antwoord!

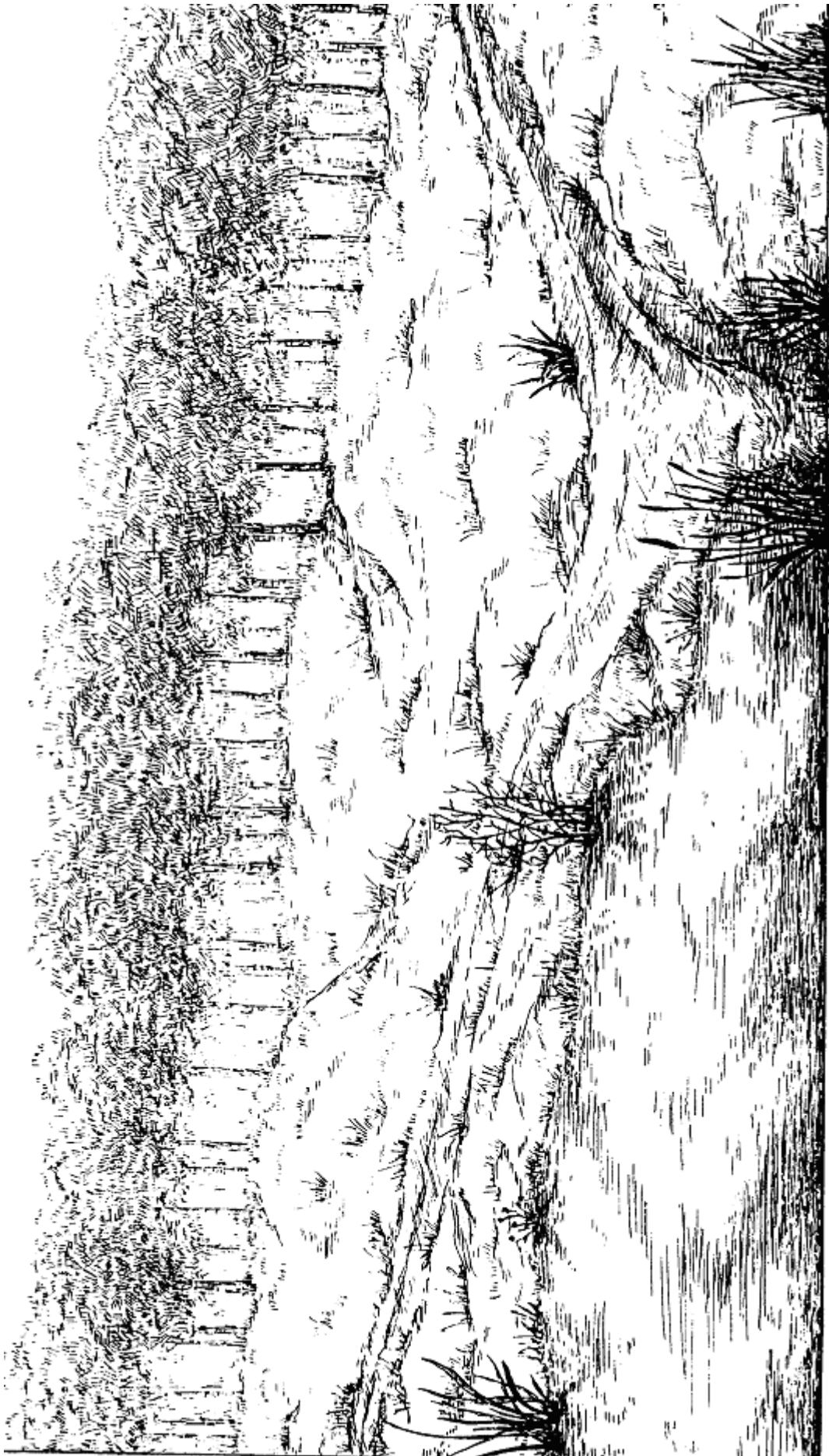
De puzzel

1	2	3	4	5	6		7	8		9	10		11	12	13	14	15	16	
17	18	19		20	21		22	23	24	25	26	27		28	29	30	31	32	33

1. Dit zijn knikkergerallen. Hierin wonen larven van galwespen.
2. Paardenmest
3. Een hazelnoot, door een muis opengeknaagd
4. Voetspoor van een ree
5. Een donsveer van een vogel
6. Het hol van een specht
7. Afdruk van een hondenvoet
8. Een mollenrit (graafgang van een mol)
9. Schoenafdruk
10. Afdruk van vogelpoten
11. Schapenwol aan takken
12. Hier volg je een fout spoor
13. Hier volg je een goed spoor
14. Vogelnest
15. Insektenvraat in dood hout
16. Door schapen afgeknaagde takken
17. Hoefafdruk van paard
18. Hondendrol
19. Graafsporen van een konijn
20. Afval van mensen
21. Molshopen
22. Holletje van een mestkever
23. Bandensporen
24. Hier is een duif geplukt door een havik
25. Konijnenkeutels
26. Door een specht gegeten dennenappels
27. Uitwerpselen van een vos
28. Vogelpoep
29. Door eekhoorn gegeten dennenappels
30. Haksporen van mensen in steen
31. Haksporen van spechten in dode boom
32. Muizenholletje
33. Duivenveer

Tekenopdracht

9

Teken hier de sporen die je hebt gevonden

Sporen van vroeger (post 4) / Bijlage 2: beschrijving grafheuvels

Schematisch overzicht Grafheuvelgroep (Halfmijl) - Halve Mijl

Nr.	Type	Datering	Afmeting	Archeologische vondsten	Gegevens over gevonden personen	Opmerkingen	Ingang
5	paalkrans 2 perioden- heuvel	1350 - 1250 v.Chr.	Ø: 10 mtr. 11 palen	tijdelijk dodenhuisje en 2 stukjes versierd been	1 kind jonger dan 7 jaar	heuvel door tanks en ploegen gedeeltelijk verwoest	Z.O..
			14 palen	enkele aardewerkscherven	na/bijzetting 1 volw.		Z.W.
6	paalkrans heuvel	1250 - 1100 v. Chr.	18 palen	wat houtskool	geen	waarschijnlijk een begraving	
7	paalkrans heuvel	1250 - 1100 v. Chr.	12 palen	wat houtskool boomkist van 90 cm lang	vermoedelijk een kind	waarschijnlijk een begraving	
8	2 perioden heuvel enkele palen- krans en later dubbele paalkrans	± 1100 v.Chr. 2e periode zeer veel palen	16 palen	dodenhuisje, waaromheen krans van stokken (tijdelijk). Hierbuiten resten van houtskool (ritueel)	kind jonger dan 7 jaar	grafheuvel uit plaggen opgebouwd; een 2e heuvel is minstens 20 jaar later opgeworpen. 2e heuvel vernield door diepploeg	Z. Z.W.
9	ringwal	1500 - 1300 v. Chr.	Ø: 10 mtr.	aardewerkscherven en crematieresten	geen	door ingraving sterk verstoord	

Nr.	Type	Datering	Afmeting	Archeologische vondsten	Gegevens over gevonden personen	Opmerkingen	Ingang
10	paalkrans	1400 - 1100 v. Chr.	Ø: 9 mtr. 65 palen	klein potje van 8 cm hoog; binnen de heuvel 6 palen, die waarschijnlijk de brandstapel schraagden	vrouw ca. 40 jaar en een kind jonger dan 7 jaar	grafkuil van 2,7 x 1,4 mtr.	
11	2 perioden- heuvel paalkrans	1400 - 1100 v.Chr.	9 palen 13 palen	tijdelijk dodenhuisje; crematieresten onder één van de buitenste paalgaten	volwassene		O.
13	ringsloot	1000-650 vChr?	Ø 13 mtr.	geen	geen	ondergrond duidelijk gepodsoleerd	
14	paalkrans	1300 - 1100 v. Chr.	Ø: 15 mtr. 20 palen	tijdelijk dodenhuisje door- kruist door prehistorische akkerbegrenzing	volwassene	door ingraving verstoord	N.O.
15	paalkrans	1400 - 1100 v. Chr.	Ø: 13 mtr. 13 palen	sporen van een dodenhuisje houtschoolplek	geen	sterk verstoord door ingravingen	O.
16	2 perioden- heuvel paalkrans	1400 - 1100 v. Chr.	Ø: 6 mtr. 8 palen Ø: 9 mtr. ca. 70 palen	klein potje; hetzelfde model als heuvel nr. 10	volwassene		N.O.